

Két új gerinces faj az Aggteleki Nemzeti Park faunájában

BANKOVICS Attila
Budapest, Természettudományi Múzeum

ABSTRACT: (Two new vertebrata species in the fauna of Aggtelek National Park) During a prospecting made in August of 1987 at Aggtelek National Park in the vicinity of Jósvalfő village it was possible to detect the presence of Natrix tessellata, which is note rare locally in the Hungarian vertebrata fauna, - and of Myotis nattereri, which has a sporadic spreading.

Az Aggteleki Nemzeti Park fauna és flóra feltárása az Országos Környezet és Természetvédelmi Hivatal és a Természettudományi Múzeum között létrejött szerződés alapján 1987-ben kezdődött el és 1990-ben zárul. Ezt követi a tudományos adatok leírása és összegzése.

A jelen rövid közlemény célja, hogy már a kutatások folyamatában is információkat nyújtsjon a legfontosabb védett fajok elterjedéséről, felhívja az illetékes természetvédelmi hatóság és a kezelő szerv (ANP Igazgatóság) figyelmét, hogy azok az élőhelyek és fajok védelmét a legeredményesebben elláthassák.

MÓDSZER

A munka oktatás politikai és módszertani jelentősége is figyelmet érdemel. Az Erdei Ferenc megyei Művelődési Központ (Kecskemét) évről-évre megszervezi természetvédelmi táborát, melyen az állat és növényvilág iránt elmélyült érdeklődést mutató tanulók vesznek részt. E tábor 1987. augusztus 3-9 között Jósvalfő határában működött és a tanulók természetvédelmi nevelése és a fajismeret volt a fő célja. E mellett azonban 10-12 tanuló a feltáró munkában is rendszeresen részt vett. Közreműködésük nélkül a 2 faj kimutatása aligha lett volna sikeres.

EREDMÉNYEK

Kockás sikló (Natrix tessellata). A faj egy juvenilis példánya Jósvalfő köz-ség belterületén a Jósvalfő patakából került elő 1987. VIII. 5.-én.

Az állat leírása: Teljes testhossz 25 cm, ebből a test 201 mm, a fark 49 mm. A szem felfelé néz, a pupilla kerek, az íris sárga. Ajakpajzsok száma 8, preorbitalis pajzs 2, postorbitalis pajzs 4. A tarkón fordított „V” alakú rajzolat látható. A hátoldalt szürkésbarna alapszínű 5 sorban elhelyezkedő sötétebb kerekded foltok díszítik. A hasoldal fényes sötétszürke pajzsainak szélén a nyaktájék után sárgásfehér, ezt követően narancssárga foltok láthatók. E világos foltok a kloáka felé közeledve kisebbednek, ott a has sötét színe dominál. Az állat a Természettudományi Múzeum Herpetológiai Gyűjteménye számára begyűjtésre került., Dr. DELY Olivér szíves szóbeli közlése alapján az egyébként nem ritka faj az ANP területén ezidáig kutatások hiányában nem került elő. A jelen begyűjtés tehát az első bizonyíték.

Az észlelés idején (12 óra) 28 C⁰ -os napi maximum mellett erősen párás, nyári zivatar előtti időjárási helyzetkép volt. Az állat a kikövezett függőleges parttól egy méterre a 20-25 cm-es gyors sodrású sekély vízben tartózkodott. Élőfordulási helyén a patak köves aljzatán kis számban mutatkozott a kövi csík (Nemachilus barbatulus), amely potenciálisan táplálékbázisa lehet a kockás siklónak. A juvenilis példány jelenléte a faj helyi szaporodására utal.

Fennmaradását élőhelyének védelme, a patak természetes folyásának és mai medrének megőrzése biztosítja. Ezenkívül azonban a község lakosságának körében felvilágosító munka szükséges, mivel még ma is előfordul, hogy a hagyományos "kígyó gyűlöletből" a szem elé kerülő siklót agyonverik.

Horgasszórú denevér (Myotis nattereri). Táborhelyünk mellett a Vass Imre barlang bejárata közelében a gyertyános tölgyes (Quercus petraea-Carpinetum) erdőállományt a közönséges mogyoró (Corylus avellana) bokrai szegélyezték. Augusztus 3 -án és 4 -én este sötétedés után a mogyoróbokrokat intenzíven látogatták a nagy pelék (Glis glis), s a kezdeti érésben lévő termést fogyasztották. Mindkét estén a kedvező időjárás mellett 8-10 állat jött elő az erdőszegély mintegy 50 m hosszú szakaszán. Némely bokron 2 nagy pele is tartózkodott. Egyes példányokat zseblámpával megvilágítva 20-30 cm-re megközelíthettük. A nagy pelék számba vételét végeztük, amikor VIII. 4 -én 21 óra után (normál zónaidő) észrevettük az első "kis termetű" denevért, amint az erdőszegély mentén a zárt erdőbe bevezető szekérút fölött 3-8 m magasan csapongva vadászgatott. Már másnap este felállítottuk erre a pontra egy 6 m-es függönyhálót, azonban a hűvös, esős időjárás mellett sem VIII. 5 -én, sem 6 -án nem észleltük ott újra a denevért. E két estén a nagy pelék is kisebb számban (3-4 pl.) jelentek meg. Augusztus 7 -én száraz, de hűvös (14 °C) időben 21³⁰ órakor a korábbi helyén 180 cm magasságban hálóbá repült a denevér, mely a ritka horgasszórú denevért (Myotis nattereri) bizonyult. Dr. TOPÁL György szíves szóbeli közlése szerint a fajnak ez az első adata az ANP területéről.

Az állat (♂) leírása: szőrzete a hátoldalán szürkésbarna, hasoldalon világosabb fehéres szürke. Fej és testhossz 47 mm; farokhossz 37 mm, alkar 40 mm, fül 14 mm. hüvelyk 5 mm, lábszár 15 mm, lábfej 7 mm. Az öregvitorla a külső lábujjak (1. újj) tövével csatlakozik a lábfejhez. A tragus keskeny, hegyes. A farok csúcsától számítva a farokvitorla széle 20-20 mm szakaszon a sarkantyúk végéig terjedően sűrűn álló horgas szőrökkel pillázott.

Az állat kézben tartva szelíden viselkedett. száját nyitogatva hallatta magas "cittgő" hangját.

Az elfogott és szabadon eresztett ♀ példány alapján feltételezhető, hogy a Tahonya-bérc környezete szaporodó helye a horgasszórú denevért. Mivel nyári tanya helye leggyakrabban faodvakban található, megőrzése érdekében hozandó legfontosabb természetvédelmi intézkedés a környékbéli erdők változatlan fenntartása, az odvas fák kímélete.

Köszönettel tartozom Dr. DELY Olivér és Dr. TOPÁL György kollégáknak a fajokkal kapcsolatos információk átadásáért, Dr. SZILÁGYI Zoltánnának és KEMÉNY Gabriellának, kik a tábor feladatainak ellátásában segítettek, valamint a kiemelkedő munkát végző tanulóknak (FARKAS Sándor, BANKOVICS András, KONCZ István, HÁYEK Zsuzsanna, MISKOLCZI Brigitta, és MISKOLCZI Pál).

Dr. BANKOVICS Attila
Természettudományi Múzeum Állattára
H - 1088 BUDAPEST
Baross ut 13.